

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าชุมชนของตำบลเฝ้าไร่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบรืรัมย์ ร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ ดำเนินการวิจัยที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดตลอดโครงการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การเดินสำรวจ และจัดเวทีร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ และหาแนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมมีวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ขั้นตอนการเตรียมการด้านทีมวิจัย (นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย) เตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 การเตรียมทีมวิจัย
- 1.2 การเตรียมชุมชน
- 1.3 เตรียมเครื่องมือและเก็บข้อมูล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 ศึกษาดูงาน
- 2.2 การอบรมการใช้เครื่องมือ
- 2.3 ทดลองใช้เครื่องมือ

3. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างมูลค่าจากป่าชุมชน

- 3.1 ประชุมสรุปสังเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา
- 3.2 หาแนวทางปฏิบัติที่ดีร่วมกันในระดับชุมชน

4. ขั้นตอนการทดลองใช้แผนปฏิบัติการ ติดตามผล ประเมินผล สรุปผลและถอดบทเรียน

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

ชุมชนบ้านจับไม้ หมู่ที่ 3 ตำบลเฝ้าไร่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้การดำเนินวิจัยสามารถวัดได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและรูปธรรมจึงใช้เครื่องมือการวิจัยหลายวิธี ได้แก่ แบบประเมินความคิดเห็น (ปลายเปิดและปลายปิด) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ปลายเปิดและปลายปิด) หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลอง การสังเกต Mind Mapping รายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Technique) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นมาของป่าและชุมชน ประเพณีและความเชื่อ การใช้ประโยชน์จากป่า เกี่ยวกับบริบทชุมชนค้นหาศักยภาพและศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ความต้องการของ

ชุมชน สถานการณ์ปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญ ผลกระทบของปัญหาในวงกว้าง ตลอดจนการค้นหาทุนทางสังคม เช่น ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ผ่านการสนทนาพูดคุย การจัดเวทีร่วมกับชุมชน การเดินสำรวจชุมชนและป่าชุมชน จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้รู้ และผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และประชาชนในพื้นที่

2. การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) โดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control :AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้ง การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งภายในกลุ่มและโอกาสข้อจำกัดภายในชุมชนรอบป่า (SWOT Analysis) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การจัดกลุ่มประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดเป็นโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการและคนในชุมชน

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยชุดของข้อความที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างตอบ โดยกาเครื่องหมายหรือเขียนตอบ หรือกรณีในกลุ่มตัวอย่างอ่านหนังสือไม่ได้หรืออ่านได้ยาก อาจใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม นิยมถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดเห็นส่วนบุคคลโครงสร้างของแบบทดสอบ

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)โดยใช้แบบตรวจรายการ (Checklist) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติรวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในหมู่บ้านจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

5. การสังเกต (Observation)การสังเกตการณ์เป็นเทคนิคการรวบรวมข้อมูลการวิจัยอย่างหนึ่ง ที่ผู้สังเกตการณ์ใช้สายตาเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความเกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของเหตุการณ์

6. การประชุมแบบมีส่วนร่วมเป็นการระดมสมองทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดขึ้นการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น

7. ผังความคิด (Mind Map) เป็นการถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในลงกระดาษ โดยการใช้ภาพ สี เส้น และการโยงใย โดยใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิด และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

3.4 พื้นที่ดำเนินงาน

บ้านจับไม้ หมู่ที่ 3 ตำบลเฝ้าไร่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

3.5 แผนการดำเนินงาน

ขั้นตอนหรือกิจกรรมหลักของโครงการ/ ช่วงเวลาที่ดำเนินการ	ทำอย่างไร/ วิธีการดำเนินกิจกรรม
1. ขั้นตอนการเตรียมการด้านทีมวิจัย(นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัยเตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
1.1 การเตรียมทีมวิจัย (มกราคม 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมทีมงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ - วางแผนการดำเนินการ ออกแบบเครื่องมือ แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบและทิศทางการทำงานร่วมกัน
1.2 การเตรียมชุมชน (กุมภาพันธ์ 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเวทีประชุมคนในชุมชน เพื่อทำความเข้าใจถึงความจำเป็น วัตถุประสงค์ และรายละเอียดของโครงการวิจัย - วางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกับคนในชุมชน โดยนำแผนการดำเนินงานวิจัยที่ทำไว้ แล้วนำเสนอต่อชุมชนเพื่อปรับให้เหมาะกับบริบทชุมชน - วางแผนการเก็บข้อมูลร่วมกัน - รับสมัครกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจในการสร้างมูลค่าเพิ่ม
1.3 เตรียมเครื่องมือและเก็บข้อมูล (พฤษภาคม 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล - ลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทป่าชุมชน - กำหนดประเด็นและกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล - ทดลองปฏิบัติการเก็บข้อมูล - สังเคราะห์ข้อมูล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	
2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ (พฤษภาคม 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ - ประชุมถอดบทเรียนร่วมกัน
3. จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากป่าชุมชน	
3.1 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ (มิถุนายน 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากป่าชุมชน - สร้างการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ทบทวนสรุปประเมินผลการทดลองปฏิบัติการ
4. ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล และถอดบทเรียน	
4.1 ติดตามผล ประเมินผล สรุปผล (ตุลาคม - ธันวาคม 2560)	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปผลจากการนำแนวทางปฏิบัติการสร้างมูลค่าเพิ่มจากป่าชุมชน